

Seleucia

Sayı XVI - 2026

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XVI

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsayınlanı, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)
Yavuz Yeğin

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köröğlü
Prof. Dr. Fikret Özbay
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkuran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Prof. Dr. Ayşe Fatma Erol
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Sabri Arıcı
Doç. Dr. Kasım Oyarçin
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kaya
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Burak Erdem
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia
Olba Kazısı Serisi
Sayı: XVI
Yıl: 2026

ISSN: 2148-4120
ISBN: 978-625-6925-83-0

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Ankara Üniversitesi,
Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, Diller Binası,
Oda no: Z7
Arkeoloji Bölümü No:45-45/A
06100 – Sıhhiye / Ankara – Türkiye
Tel: 0 312 310 32 80 / 1498
E – posta: ozyildirimmurat@gmail.com -
yavuzyeğın002@gmail.com
aemelerten@gmail.com

Yayının Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık – Türkçe ve İngilizce.

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gid. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay - Ankara
Tel: 0312 419 85 67
Sertifika no: 20193
www.bilginyayinevi.com
E - posta: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Dijital Baskı Merkezi (Osman Sami Solak)
İvedikköy Mh. 1492. Cd. Yenimahalle /
ANKARA
Tel: 0533 577 6514
Matbaa Sertifika No: 70810

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Dr. Burak Erdem

Dağıtım

Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay - Ankara
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı XVI | Mayıs 2026

- Olba Su Kemerı Yazıtı ve Kilikia Valisi Antonius Balbus
The Inscription of the Olba Aqueduct and the Cilician Governor Antonius Balbus
Mustafa H. Sayar 9
- Kudüs'te Yeni Bir Dönemin Başlangıcı: Titus'un Askerleri Tapınak Tepesi'ni İşgal Ediyor
A New Era Begins in al-Quds: Titus's Soldiers Occupy the Temple Mount
Burak Erdem – Muzaffer Yılmaz – Murat Özyıldırım 173
- Olba Su Kemerı Kilisesi Kazılarında Bir Cam Sikke Ağırlığı
A Glass Coin Weight from the Excavations of Olba Aqueduct Church
Emel Erten 17
- Magarsus Tiyatrosu: Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında Bir Değerlendirme
The Theatre of Magarsus: An Assessment in the Light of New Archaeological Research
Fatih Erhan- Musa Cem Fırat 197
- Bizans Döneminde Pamphylia ve Lykia Bölgelerinde Etkileşim: Antalya Müzesi'nde Bir Grup Levha
Interaction in the Pamphylia and Lycia Regions During the Byzantine Period: A Group of Panels at the Antalya Museum
Sema Doğan 37
- Marble Eagle Statue from Yozgat Museum
Yozgat Müzesi'nden Mermer Kartal Heykeli
Savaş Altun 221
- Sardis Artemis Tapınağı'nın Tasarım Özellikleri ve Anadolu-İtalya Mimari İlişkileri
Unusual Design Features of the Temple of Artemis at Sardis and Architectural Relations Between Anatolia and Italy
Fikret Yeğül 57
19. Yüzyılda Kıbrıs'ta Arkeoloji, Emperyal Rekabet ve Osmanlı Diplomasisi: Luigi Palma di Cesnola Örneği
Archaeology, Imperial Rivalry, and Ottoman Diplomacy in Nineteenth-Century Cyprus: The Case of Luigi Palma di Cesnola
Songül Ulutaş 239
- Olba'da Yeni Bir Keşif: Su Kemerı Kilisesi ve İlk Sonuçlar
A New Discovery at Olba: The Aqueduct Church and Initial Findings
Yavuz Yeğün 75
- Metropolitan Museum'dan Bir Portre ve Genius Augusti Tipolojisi
A Portrait from The Metropolitan Museum and Genius Augusti
Meral Çelik 257
- Rhodian Amphora Stamps from Yenice Höyük
Yenice Höyük'ten Rhodos Amphora Mühürleri
Büşra Kavak Özdemir – Muzaffer Yılmaz 93
- Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında Anemurium: Metinler Işığında Bir Değerlendirme (MÖ 4. yüzyıl - MS 3. yüzyıl)
Anemurium in Ancient Written Sources: An Assessment in the Light of Texts (4th century BC - 3rd century AD)
Cihangir Aldemir - Mehmet Tekocak 275
- Roman Coins from the Hadrianopolis Excavations (2007–2008)
Hadrianopolis Kazılarında Roma Sikkeleri (2007–2008)
Fatma Kızıyalçın Oyarçın 105
- Karia Bölgesi'nde Attik Geleneğin Geç Hellenistik Yorumları: Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nden Eirene Steli Örneği
Attic Tradition in Its Late Hellenistic Interpretations in Karia: The Case of the Eirene Stele from the Bodrum Museum of Underwater Archaeology
Fatma Aytekin 295
- Evaluation of the Tomb Monument with Hyposorion at Letoon in Light of New Excavations
Letoon'daki Hyposorionlu Mezar Anıtının Yeni Kazılar Işığında Değerlendirilmesi
L. Ufuk Erdoğan – Yusuf Kılıç 119
- Olba'da Kemer Lentolu Kaya Mezarı Kompleksi
Rock-Cut Tomb Complex with Arcuated Lintel in Olba
Muzaffer Yılmaz 311
- Diyarbakır Yapılarındaki Çinilerin Malzeme ve Teknik Özellikleri Hakkında Bir Değerlendirme
An Assessment about the Material and Technical Characteristics of Tiles in Diyarbakır Buildings
Savaş Yıldırım 137
- Calceus as a Tool of Propaganda: Footwear, Status, and Ideology in Roman Society
Bir Propaganda Aracı Olarak Calceus: Roma'da Ayakkabı, Statü ve İdeoloji
Durmuş Ersun 327
- Ahlat Selçuklu Meydan Mezarlığı ve Eski Ahlat Şehri Kazısı 2025 Yılı Sikke Buluntuları
Ahlat Seljuk Square Cemetery and Old Ahlat City Excavation 2025 Coin Finds
Mehmet Kulaz - Emre Günay - Yaçın Karaca 157
- Knidos'tan Bir Asklepios Heykeli
A Statue of Asclepius from Knidos
Meltem Çağlayan- İbrahim Karaoğlan 345

PRAEFATIO

Seleucia'nın editörleri olarak dergimizin 2026 yılı, XVI. sayısında zengin bir içeriği sizlerle paylaşmaktan gurur duyuyoruz.

Olba'yı konu alan çalışmalara öncelik tanıyan Seleucia'nın bu sayısında, ilk yayınlanışı 19. yüzyıla dayanan Olba su kemeri üzerindeki yazıtın ilgi çekici bir değerlendirmesini bulacaksınız. Kentte son yıllardaki kazılarda ortaya çıkartılan ve daha önce bilinmeyen bir yapı olan "Su Kemerli Kilisesi" ile ilgili ayrıntılı bir tanımlamayla buluşacaksınız. Bu yapıda ele geçen cam sikke ağırlığı konusundaki değerlendirmeye de yine bu sayıda ulaşacaksınız. Olba'da eskiden beri tanınan ama detaylı bir incelemesi yapılmamış olan "Kemerli Lentolu Kaya Mezarı Kompleksi" hakkında son zamanlarda yapılan bir çalışmanın sonuçlarını okuyacaksınız.

Cilicia Bölgesi çalışmaları kapsamında, Magarsus (Adana- Karataş) tiyatrosunun burada yapılan son arkeolojik araştırmalar ışığında değerlendirildiği bir makale de bu sayımızda yer almakta. Yine Akdeniz Bölgesi'nin eski çağ arkeolojisi bağlamında, Pamphylia ve Lykia arasındaki etkileşimin Bizans levhaları üzerinden ele alındığı bir makaleyi de okuyucularımıza sunmaktayız.

Anadolu'daki Yunan- Roma mimari geleneğine uygun olarak inşa edildiğini düşündüğümüz Sardes'teki Artemis Tapınağı tasarımındaki İtalya etkilerinden haberdar olmak, kuşkusuz ilginizi çekecektir. Bu sayımızda yer verdiğimiz mimarlık alanında yapılmış bir diğer çalışma ise Letoon'daki Hyposorionlu Mezar Anıtı konusundadır.

Anadolu'daki çeşitli kazılarda bulunan veya müze koleksiyonlarında yer alan eserler de dergimizin bu sayısındaki birçok çalışmanın konusudur. Bunlar, Gaziantep, Yenicehöyük Kazıları Rhodos amphora mühürleri, Hadrianopolis Kazıları Roma sikke buluntuları, Yozgat Müzesi koleksiyonundan kartal heykeli, Metropolitan Museum'dan bir portre ve Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nden Eirene Steli'nin ele alındığı makalelerdir.

Eski çağ yazılı kaynakları üzerinden yapılan çalışmalar da dergimizin bu sayısında yer almaktadır. Bunlar, Anemurium'da MÖ 4. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arasındaki süreci inceleyen makale ile Kudüs'teki Süleyman Tapınağı'nın ateşe verilmesini ele alan Titus Flavius Iosephus'un eski Yunanca metni bağlamında değerlendiren çalışmadır. Ayrıca, 19. yüzyılda Kıbrıs'taki arkeolojik faaliyetin Luigi Palma di Cesnola örneği üzerinden ele alındığı makaleyi ilgiyle okuyacağınızı düşünmekteyiz.

Dergimizde Diyarbakır yapılarındaki çiniler, Ahlat Selçuklu Mezarlığı ve Eski Ahlat Şehri Kazısı sikke buluntuları gibi Anadolu'nun Türk-İslam dönemine ilişkin çalışmalar da yer almaktadır.

Son olarak, Roma'da statü ve ideoloji sembolü olarak "calceus"un (bir tür deri bot) ele alındığı makaleyi de bu sayının ilgi çekici bir çalışması olarak sizlere sunmaktayız.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Doç. Dr. Yavuz Yeğin

PREFACE

As the editors of Seleucia, we are proud to share the rich content of its 2026 sixteenth issue.

In this issue of Seleucia, which prioritizes studies on Olba, you will find an interesting assessment of the inscription on the Olba aqueduct, first published in the 19th century. You will also find a detailed description of the “Aqueduct Church” a previously unknown structure unearthed in recent excavations. Another article studies the glass coin weight found in this structure. You will also read the results of a recent study on the “Rock-Cut Tomb Complex with an Arcuated Lintel” in Olba, which has long been known but not thoroughly examined.

As part of the archaeological work in Cilicia, this issue includes an article evaluating the Magarsus (Adana-Karataş) theater in light of recent archaeological research conducted there. In the context of ancient archaeology in the Mediterranean region, we also proud to present an article that examines the interaction between Pamphylia and Lycia through Byzantine panels in Antalya Museum.

You will undoubtedly be interested to learn about the Italian influences in the design of the Temple of Artemis in Sardis, which we believe was built in accordance with the Greek-Roman architectural tradition in Anatolia. Another study in the field of architecture in this issue is on the Hyposorion Tomb Monument in Letoon.

Artifacts found in various excavations in Anatolia or in museum collections are also the subject of a number of studies in this issue. These include articles on the Rhodian amphora seals from the Yenicehöyük excavations in Gaziantep, Roman coin finds from the Hadrianopolis excavations, an eagle statue from the Yozgat Museum’s collection, a portrait from the Metropolitan Museum, and the Eirene stele from the Bodrum Museum of Underwater Archaeology.

Studies based on ancient written sources are also included in this issue such as the article examining the period between the 4th century BC and the 3rd century AD in Anemurium, and a study evaluating the destruction of Solomon’s Temple in Jerusalem within the context of Titus Flavius Iosephus’s ancient Greek text. We also believe you will find interesting the article discussing 19th century archaeological activity in Cyprus through the example of Luigi Palma di Cesnola.

Our journal also features studies on the Turkish-Islamic period of Anatolia, such as the tiles in the buildings of Diyarbakır, the coin finds from the Seljuk Cemetery and the Old Ahlat City excavations.

Finally, we present an interesting article in this issue on the “calceus” (a type of leather boot) as a symbol of status and ideology in Rome.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Chief Editor)

Assoc. Prof. Dr. Yavuz Yeğın

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Ahlat Selçuklu Meydan Mezarlığı ve Eski Ahlat Şehri Kazısı 2025 Yılı Sikke Buluntuları

Mehmet Kulaz* - Emre Günay** - Yalçın Karaca***

Öz

Bu çalışma, Eski Ahlat şehrinin sınırları ve savunma hattını belirlemek amacıyla 2025 yılında gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda ele geçirilen 24 adet bakır sikkenin değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Sikkeler, iç kalenin güneydoğusunda yer alan 18AO-A ve 18AN-B plan karelerinde, çoğunlukla dolgu ve moloz yıkıntı tabakaları içerisinde bulunmuştur. Bulgular, sikkelerin dolaşım sürecinde kaybedilmiş bireysel sikkeler olduğunu göstermektedir. Buluntuların beş adedi gayriislami, on adedi ise İslami geleneğe aittir. Gayriislami sikkelerin tamamının Doğu Roma İmparatorluğu'na ait olduğu tespit edilmiştir. 11.-12. yüzyıllara tarihlenen bu örnekler, kentin ticari ve askerî temaslarını ortaya koymasından önem taşımaktadır. İslami sikkeler arasında bir örnek Eyyübilere, dokuz örnek ise İlhanlılara aittir. Eyyübilere ait tek sikkenin varlığı, bu devletin kentteki kısa süreli hâkimiyetini arkeolojik verilerle desteklemesi açısından dikkat çekicidir. İlhanlı sikkelerinin sayıca fazlalığı ise bu dönemde şehirde yoğun ve süreklilik gösteren bir idarî hâkimiyet ile iskân sürecinin yaşandığını düşündürmektedir. Genel olarak buluntular, yaklaşık üç yüzyıllık kronolojik sürekliliği belgeleyerek kentin siyasi tarihinin mekânsal kullanım verileriyle örtüşüğünü ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahlat, Eski Ahlat Şehri, Sur, Kazısı, Sikke, Buluntu.

Ahlat Seljuk Square Cemetery and Old Ahlat City Excavation 2025 Coin Finds

Abstract

This study focuses on the evaluation of 24 copper coins recovered during archaeological excavations conducted in 2025 to determine the boundaries and defensive line of the ancient city of Ahlat. The coins were found mostly in fill and rubble debris layers in the 18AO-A and

* Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kulaz, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Genel Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Van, Türkiye. E-Posta: mkulaz@yyu.edu.tr, Orcid no: 0000-0003-4800-7028.

** Dr. Öğr. Üyesi Emre Günay, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk İslam Sanatları Anabilim Dalı, Bitlis, Türkiye. E-Posta: numismaticstudies@outlook.com, Orcid no: 0000-0003-2727-3087.

*** Dr. Öğr. Üyesi Yalçın Karaca, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Genel Sanat Tarihi Anabilim, Van, Türkiye. E-posta: ykaraca@yyu.edu.tr, Orcid no: 0000-0003-1642-2331.

18AN-B plan squares located southeast of the inner castle. The findings indicate that the coins are individual coins lost during circulation. Five of the finds are non-Islamic, while ten belong to the Islamic tradition. All non-Islamic coins were identified as belonging to the Eastern Roman Empire. These examples, dating from the 11th-12th centuries, are significant in that they reveal the city's commercial and military contacts. Among the Islamic coins, one example belongs to the Ayyubids and nine examples belong to the Ilkhanids. The existence of a single coin belonging to the Ayyubids is noteworthy in that it supports the archaeological evidence of this state's brief rule over the city. The large number of Ilkhanid coins suggests that during this period, the city experienced intense and continuous administrative rule and settlement. Overall, the findings document a chronological continuity spanning approximately three centuries, revealing that the city's political history aligns with spatial usage data.

Keywords: Ahlat, Old City of Ahlat, Wall, Excavation, Coin, Find.

Eski Ahlat Şehri Hakkında Genel Bilgiler

Ahlat Şehri, Van Gölü'nün batı kıyısında, yüksek bir düzlük üzerinde kurulmuştur¹. Coğrafi olarak bir taraftan kıyı kenti özelliği gösterirken, diğer taraftan Süphan ve Nemrut Dağları arasındaki platolar üzerinde yükselen bir kale kent görünümüne sahiptir². Stratejik konumu ve yerleşime elverişli toprakları nedeniyle Ahlat, tarih boyunca birçok devletin hâkimiyetine girmiştir³. Şehir, özellikle Orta Çağ'da büyük çekişmelere sahne olmuştur⁴. Ahlat'ın siyasi tarihi karmaşık bir seyir izlemiştir. Bu nedenle kentin tarihini kronolojik bir sırayla takip etmek oldukça güçtür. Kentle ilgili yapılan araştırmalara göre, Ahlat ve çevresinde Tunç Çağı'ndan (MÖ 3000) itibaren iskân izleri görülmektedir. Eski Ahlat Şehri, tarihsel süreç içinde; Urartular (MÖ 900), Medler (MÖ 600), Persler (MÖ 550), Makedonyalılar (MÖ 331), Selevkoslar (MÖ 312), Partlar (MÖ 240), Romalılar (395), İslam egemenliği (641), Doğu Romalılar (928), Mervaniler (992), Büyük Selçuklular (1071), Ahlatşahlar (1100), Eyyübiler (1207), Harzemşahlar (MS 1229), Anadolu Selçukluları (1230), Moğollar (1243), İlhanlılar (1259), Celayirliler (1340), Karakoyunlular (1380), Akkoyunlular (1470), Safeviler (1502) ve Osmanlılar'ın (1533) hâkimiyetine girmiştir⁵.

XII. yüzyılın ortalarından XIV. yüzyılın sonlarına kadar kullanıldığı anlaşılan Eski Ahlat Kalesi, iç kale ve dış kaleden oluşan iki bölümlü bir yapıya sahiptir⁶. Ancak Kale, Orta Çağ'da

---

1 Kılıç 1999a, 106.

2 Çalış 2019, 179.

3 Top 2011, 142.

4 Reisoğlu 2016, 290-291.

5 Sümer 1989, 19-22; Karamağaralı 1992, 40-41; Tekin 2000, 19-126; Arslan 2018, 2; Özeke Tökmeci 2011, 34-35; Karahan-Tekin-Kulaz-Reisoğlu-İgit-Oral-Alp 2019, 4-28; Aylar 2021, 89-148; Dalmış 2022, 89-93.

6 Kılıç - Zirekbilek - Tayfur 2023, 53.

geçirdiği muhasaralar ve doğal afetler sonucunda büyük ölçüde tahrip olmuştur⁷. Bu nedenle Eski Ahlat Kalesi'nden günümüze çok az kalıntı ulaşabilmiştir. Öyle ki kalenin krokisini tespit etmek dahi neredeyse imkânsız olmuştur⁸.

Eski Ahlat Kalesi'ne ilişkin mimari kalıntılar hakkındaki önemli bilgiler, çeşitli dönemlerde bölgeyi ziyaret eden araştırmacı ve seyyahlar tarafından detaylı biçimde aktarılmıştır. El-Makdisî, Ahlat'ı "ovada kurulmuş bir şehir" olarak nitelendirdiğini bildirmekte; kentte bir kerpiç kalenin yer aldığını, caminin çarşı içinde konumlandığını ve şehir içinden bir nehrin geçtiğini ifade etmektedir⁹. H. F. B. Lynch ise iç kalenin en geniş yerinin yaklaşık 91 metre, uzunluğunun ise 457 metre civarında olduğunu belirtmektedir. Kalenin akarsu seviyesinden yaklaşık 61 metre yüksekte bulunduğunu dile getirmektedir. Üst kısmının tamamen düz olduğunu ve üzerindeki yapıların bütünüyle ortadan kalktığını aktarmaktadır. Kenarlarda hâlen ayakta durabilmiş son derece kalın duvar parçalarının varlığına işaret etmektedir. Antik kentin günümüze bu denli sınırlı ölçüde ulaşmış olmasını ise şaşırtıcı bulduğunu vurgulamaktadır. Doğudaki vadinin eğiminin daha hafif olması nedeniyle burada büyük bir yapıya ait duvar bölümünün iyi durumda korunduğuna değinmektedir. Bu duvarın payandalarla desteklendiğini, oldukça yüksek olduğunu ve düzgün kesme taşlı işçiliğinin dikkat çekici nitelik taşıdığını tasvir etmektedir. Duvarın altında muhtemelen bir hamama ait tonozlu bir yapının kalıntılarının görüldüğünü bildirmektedir. Bunun yanı sıra, ileride yüksek bir düzlükte harap bir yuvarlak kulenin yükseldiğini kaydetmektedir. Aynı yönde bir sur hattının izlerinin seçildiğini eklemektedir. Sur hattının doğu tarafının hemen dışında pembe volkanik taşla inşa edilmiş küçük bir mescit ile bitişiğinde bir türbenin bulunduğunu not etmektedir. ¹⁰Abdürrahim Şerif, iç kalenin düz bir alan üzerinde konumlandığını ve arka kısmının bir yamaçla sınırlı olduğunu belirtmektedir. Ona göre düz ve uzun tepenin üzerinde, şehri saldırılardan koruyan surların izleri hâlâ görülebilmektedir. Ayrıca, toprak altında ev kalıntılarının bulunduğunu, derenin kuzeyinde yaklaşık on beş dakikalık mesafede eski bir hamam ile harap bir cami kalıntısının yer aldığını kaydetmektedir¹¹. Albert Gabriel, bölgede gerçekleştirdiği incelemelerde kalede belirgin mimari izlere rastlamadığını ifade etmektedir. Buna karşın Lynch'in gözlemlemiş olabileceği sur izlerini haritasında işaretlediğini belirtmektedir. Gabriel, el-Makdisî'nin aktardıklarına dayanarak bugün görülen yığıntının eski sur duvarlarının ana hatlarını düşündürebileceğini öne sürmektedir. Ona göre Ahlat, platodan ayrılmış bir kaya kütleli üzerinde yer almaktadır. Bu kütleli çevreleyen vadi, tepesinde yükselen kaleyi doğal bir savunma unsuru hâline getirmektedir. Ayrıca Gabriel, şehrin doğusunda sadece birkaç türbe ile iki köprünün varlığını sürdürdüğünü not etmektedir¹². İbrahim Kafesoğlu ise Eski Ahlat Kalesi'nde yaptığı

7 Kılıç 1999b, 29.

8 Tabak 1972, 44.

9 El-Makdisî 2022, 279.

10 Lynch 1901, 292.

11 Şerif 1932, 67.

12 Gabriel 2014, 210.

incelemeler sonucunda, Lynch ve Gabriel'in işaret ettiği bölgelerde savunma amaçlı bir sur kalıntısı tespit edemediğini bildirmektedir. Gabriel'in el-Makdisi'den aktardığı "duvar" betimlemesinin muhtemelen bir bina enkazına işaret ettiğini ileri sürmektedir. Kafesoğlu, sur hattının iç kalenin güneye bakan kısmından başladığını; Bayındır Köprüsü'nü aşarak derenin karşı yamacına ulaştığını; sath-ı mailin ortasından ilerleyerek derenin genişleyip düzleştiği noktaya kadar devam ettiğini gözlemlediğini belirtmektedir. Ayrıca iç kalenin batı tarafından ayrılan bir sur kolunun Bayındır Kümbeti yönünde ilerleyerek hamamın bulunduğu noktada büyük bir burçla birleştiğini kaydetmektedir. Bu koldan itibaren surun büyük mezarlığı çevreleyen düz bir hat izlediğini, Taht-ı Süleyman Deresi yamacında diğer uçla birleşerek Malhan olarak bilinen alanın tamamını sur içinde bıraktığını öne çıkarmaktadır¹³. Haluk Karamağaralı, Ahlat'ın İç Kalesi'nin Taht-ı Süleyman deresinin doğusunda, kuzey-güney doğrultusunda uzanan kayalık bir tepe üzerinde inşa edildiğini aktarmaktadır. Bu tepenin, Taht-ı Süleyman, Harabe Şehir ve İki Kubbe mahalleleri arasında yer alan çukurlukta sarp bir ada gibi yükseldiğini de ifade etmektedir. Araştırmacı, Eski Ahlat'ta İç Kale, Orta Sur ve Dış Sur olmak üzere üç savunma hattının bulunduğunu belirtmektedir. İç Kale'ye kuzey ve güney uçlarından bağlanan surların Harabe Şehir ile kısmen İki Kubbe mahallesini içine aldığı bildirilmektedir. Günümüze ulaşan kalıntıların ise sınırlı olduğunu, İç Kale'nin belirli bölümlerinin ayakta kaldığını, Orta Sur'dan yalnızca kaplama taşları sökülmüş iki burç parçasının korunduğunu ifade etmektedir. Dış sura ilişkin olarak ise bugüne kadar herhangi bir iz tespit edilmediğini vurgulamaktadır. Karamağaralı, Dış Sur'un tüm Ahlat'ı çevrelediğinin düşünülmediğini; Kulaksız Mahallesi'nden ayrılan bir kolun güneydoğuya ilerleyerek Orta Sur'un kuzeydoğu köşesine bağlandığını, Ergezen Mahallesi'ne uzanan bir kolun ise Göl'e kadar indiğini tahmin etmektedir. Bu çerçevede, Orta Sur'un güneydoğu köşesinden ayrılan başka bir kolun da Göl'e ulaşmış olması gerektiği yönünde bir değerlendirme yapmaktadır¹⁴

2025 Yılı Eski Ahlat Şehri Sur Kazısı

Ahlat'ın tarihsel topografyasına ilişkin araştırmalar, şehrin mimari dokusunun birçok yönünü aydınlatmış olmakla birlikte, Ahlat surlarına ilişkin ayrıntılı bilgiler günümüze tam olarak ulaşmamıştır. Kaynaklarda kale ve surlara dair çeşitli atıflar bulunsa da, bu bilgiler genellikle sınırlı, parçalı ve betimsel niteliktedir. Seyyahların ve araştırmacıların aktardıkları gözlemler de çoğunlukla arazi üzerinde tespit edilen izlere dayanmakta, kesin plan şeması, surların inşa tekniği, kullanım evreleri ve bütüncül sınır hattına ilişkin veriler netlik kazanmamaktadır. Ayrıca surlara ait olabilecek kalıntıların büyük ölçüde tahribata uğraması, yapı malzemelerinin yeniden kullanılması ve şehrin zaman içinde geçirdiği doğal dönüşümler, mimari dokunun bütüncül olarak okunmasını önemli ölçüde zorlaştırmıştır (**Lev. 1**). Şehrin surlarını aydınlatmak ve yapısal özelliklerini daha iyi anlamak amacıyla gerçekleştirilen 2021-2024 yılları arasında çalışmalarda, Ahlat surlarının izleri titizlikle takip edilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte, surlara ait olabileceği düşünülen kalıntılar ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, ölçümleri

13 Kafesoğlu 1949, 171-172.

14 Karamağaralı 2007, 84-85.

yapılmış ve belgelenmiştir. Araştırmalar sırasında surların hatları, yönleri, olası giriş ve çıkış noktaları ile köşe yapıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, malzeme türleri ve inşaat tekniklerine ilişkin gözlemler kaydedilmiştir. Bu çalışmalar, Ahlat şehir surlarının bütüncül bir yorumunun yapılabilmesi için temel oluşturmuş ve gelecekteki kazı ve araştırmalara ışık tutmuştur. Eski Ahlat Şehri surlarında gerçekleştirilen 2025 yılı arkeolojik kazı çalışmalarının temel amacı ise daha önce yapılan tespitleri derinleştirmek, kente ait sur sistemini açığa çıkarmak, sur duvarlarını gün ışığına çıkararak stratigrafik bağlamda değerlendirmek ve surların inşaat tekniği ile kullanılan malzemeleri ortaya koymak olmuştur. Gerçekleştirilen kazılar, Eski Ahlat'ın savunma sistemi ve kent planlamasına dair yeni verilerin elde edilmesine imkân sağlamıştır. Kazı çalışmaları, kalenin güney-doğu bölümünde, 18AO-A ve 18AN-B isimli iki açmada gerçekleştirilmiştir. Bu kazılarda yaklaşık 400 metrelik bir sur bölümü gün ışığına çıkarılmıştır. Ayrıca yerleşmeye dair önemli bulgular elde edilmiştir (**Lev. 2**). Bu kapsamda, kalenin güney-doğu bölümünde bulunan burç ve burcun doğu kısmında, kiler ve tandır evi gibi günlük yaşama ait işlevlere sahip olduğu düşünülen mekânlara ait mimari kalıntılar, mezarlar, sırlı ve sırsız seramikler, tandırlar, çeşitli metal objeler ve sikkeler ortaya çıkarılmıştır. Bu buluntular arasında sikkeler özel bir önem taşımaktadır. (**Lev. 3-4**).

Katalog

1 Numaralı Sikke

Dönem: Doğu Roma İmparatorluğu, Hükümdar: III. Romanos Argyros (MS 1028-1034) - IV. Mikhail (MS 1034-1041), Birim: Anonim Follis B Sınıfı, Metrolojik Bilgileri: AE, 23.00 mm, 5.50 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AO-A/ 1744.45 m, Ref.: Grierson 1993, 676. no: B.1

Öy: ortada cepheden haç nimbuslu, tunik ve himation giysili, kitap tutan İsa. sağında ve solunda + Emma-NOVHA IC-XC, en dışta incili daire. Ay: ortada üç basamaklı kaide üzerinde haç, haçın kollarının ucunda noktalar, kolları arasında IS-XS / bAS-ILC / bAS-ILC, en dışta incili daire.

2 Numaralı Sikke

Dönem: Doğu Roma İmparatorluğu, Hükümdar: IX. Konstantinos Monomakhos (MS 1042-1055)-IV. Romanos Diogenes (MS 1068-1071)-VII. Mikhail Dukas (MS 1071-1078), Birim: Anonim Follis G Sınıfı, Metrolojik Bilgileri: AE, 25.00 mm, 6.10 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1744.94 m, Ref.: Grierson 1993, 692. no: G.1

Öy: (ortada cepheden haç nimbuslu, tunik ve himation giysili, takdis pozisyonunda tomar tutan İsa, sağında ve solunda IC-XC, en dışta incili daire). Ay: ortada cepheden nimbuslu, tunik ve maphorion giysili orans duruşunda Meryem, sağında ve solunda (MP ΘV), en dışta incili daire.

3 Numaralı Sikke

Dönem: Doğu Roma İmparatorluğu, Hükümdar: VII. Mikhail Dukas (MS 1071-1078) - I. Aleksios Komnenos (MS 1081-1118), Birim: Anonim Follis H Sınıfı, Metrolojik Bilgileri: AE, 26.00 mm, 4.75 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1744.82 m, Ref.: Grierson 1993, 694. no: H.1

Öy : (ortada cepheden haç nimbuslu, tunik ve himation giysili, takdis pozisyonunda kitap tutan İsa, sağında ve solunda *IC-XC*, en dışta incili daire). Ay : ortada patriklik haçı, haçın kollarının ucunda noktalar, altında çiçek, en dışta incili daire.

4 Numaralı Sikke

Dönem: Doğu Roma İmparatorluğu, Hükümdar: I. Aleksios Komnenos (MS 1081-1118), Birim: Anonim Follis J Sınıfı, Metrolojik Bilgileri: AE, 20.60 mm, 4.75 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AO-A/1745.29 m, Ref. : Sear 1987, 383. no: 1900

Öy : ortada cepheden haç nimbuslu, tunik ve himation giysili, takdis pozisyonunda kitap tutan İsa, sağında ve solunda *IC-XC*, en dışta incili daire. Ay.: ortada haç, haçın kollarının ucunda noktalar, altında hilal, en dışta incili daire.

5 Numaralı Sikke

Dönem: Doğu Roma İmparatorluğu, Hükümdar: I. Aleksios Komnenos (MS 1081-1118), Birim: Tetarteron, Metrolojik Bilgileri: AE, 26.00 mm, 3.75 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AO-A/1744.34 m, Ref. : Hendy 1999, 235. no: 38.1

Öy : ortada cepheden haç nimbuslu, pallium ve kolobion giysili, takdis pozisyonunda kitap tutan İsa, (sağında ve solunda *IC-XC*,) en dışta incili daire. Ay.: ortada cepheden taçlı, laros giysili, mücevherli asa ve haçlı küre tutan I. Aleksius, en dışta incili daire.

6 Numaralı Sikke

Dönem: Eyyübi Hanedanlığı (Meyyafarıkın Kolu), Hükümdar: Avhad Necmeddin Eyyüb (MS 1199-1210), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 27.00 mm, 7.00 gr, Darphane: Meyyafarıkın, Darp Yılı: H. 600-M.1203/1204, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1744.18 m, Ref. : Balog 1980, 253. no: 842

Öy.: ortada cepheden taçlı, pelerin giysili Melik Avhad, sağında ve solunda *el-Melikül Avhad*, çevresinde düz çizgili yarım daire, etrafına *duribe haze'd dirbem bi-Meyyafarıkın senete sitte mie*, en dışta düz çizgili ve incili iki daire. Ay.: ortada *la ilabe illa'llah Mubammedun resulullah el-İmamün Nasır Lidinillah emirül müminin* kenarda *el- Melikül Adil Seyfe'd-din Ebubekir bin Eyyüb*, en dışta düz çizgili ve incili iki daire.

7 Numaralı Sikke

Dönem: İlhanlı Devleti, Hükümdar: Ebu Said Bahadır (MS 1316-1335), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 20.00 mm, 2.65 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1745.04 m, Ref. : Diler 2006, 480. no: Ab-592

Öy.: ortada *el-minnetü lillah* çevresinde incili daire, etrafına *la ilabe (illa'llah Mubammeden resul)ullah 2*, en dışta düz çizgili ve incili iki daire. Ay.: ortada *Adl Sultan Ebu Said halledallahü mülkebu ....?*, çevresinde incili altı kollu yıldız, etrafında *?*, en dışta düz çizgili ve incili iki daire.

8 Numaralı Sikke

Dönem: İlhanlı Devleti, Hükümdar: Ebu Said Bahadır (MS 1316-1335), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 19.00 mm, 2.85 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1745.39 m, Ref. : -

Öy.: ortada aslan, etrafında çintemani, yıldız ve küçük daire, en dışta düz çizgili daire. Ay.: ortada *Adl Sultan Ebu Said*, çevresinde düz çizgili kare, etrafında .....?, en dışta düz çizgili daire.

9 Numaralı Sikke

Dönem: İlhlanlı Devleti, Hükümdar: Musa (MS 1336-1337), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 21.00 mm, 2.10 gr, Darphane: Tebriz, Darp Yılı: H.736 - M. 1335/M.1336, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1744.94 m, Ref.: Diler 2006, 515. no: Ms-694

Öy.: ortada gülbezek, köşelerinde noktalar, çevresinde düz çizgili daire, etrafında *la ilabe (illa'llah Muhammeden resulullah Ebubekir Ömer Osman Ali)*, en dışta incili daire. Ay.: ortada *Musa Han*, çevresinde düz çizgili beş dilimli form, etrafında *Sultan'ül azam hüllide mülkehu duribe Tebriz sene sitte selasin ve seb'a mie*, en dışta incili daire.

10 Numaralı Sikke

Dönem: İlhlanlı Devleti, Hükümdar: Muhammed (MS 1336-1338), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 19.00 mm, 1.55 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1744.69 m, Ref.: Diler 2006, 529. no: M-715

Öy.: ortada *la ilabe (illallah) Muhammed (resulullah)*, çevresinde düz çizgili kare, etrafında *sene .....?*, en dışta düz çizgili ve incili iki daire. Ay.: ortada *Muhammed han .....?*, çevresinde düz çizgili sekiz dilimli form, en dışta düz çizgili ve incili iki daire.

11 Numaralı Sikke

Dönem: İlhlanlı Devleti, Hükümdar: Muhammed (MS 1336-1338), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 19.00 mm, 1.35 gr, Darphane: Ahlat, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1744.99 m, Ref.: -

Öy.: ortada *Muhammed resulullah*, çevresinde düz çizgili kare, etrafında .....?, en dışta düz çizgili ve incili iki daire. Ay.: ortada *Muhammed (Han) duribe Ahlat*, çevresinde düz çizgili sekiz dilimli form, en dışta düz çizgili ve incili iki daire.

12 Numaralı Sikke

Dönem: İlhlanlı Devleti, Hükümdar: Muhammed (MS 1336-1338), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 15.00 mm, 0.55 gr, Darphane: Ahlat, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AO-A/1744.23 m, Ref.: -

Öy.: ortada *(Muhammed) resu(lullah)*, çevresinde düz çizgili kare, etrafında .....? en dışta düz çizgili ve incili iki daire. Ay.: ortada *Muhammed (Han) duribe (Ah)lat*, çevresinde düz çizgili sekiz dilimli form, en dışta düz çizgili ve incili iki daire.

13 Numaralı Sikke

Dönem: İlhlanlı Devleti, Hükümdar: Süleyman (MS 1339-1346), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 18.00 mm, 2.15 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: H.740 - M.1339/M.1340, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1744.94 m, Ref.: Diler 2006, 586. no:805

Öy.: ortada *la ilabe illallah Muhammeden resulullah*, çevresinde düz çizgili düğümlü dört dilimli form, etrafında *(Ebubekir) Ömer (Osman Ali)*, en dışta inci dizili daire. Ay.: ortada uçan kuş, sağında, solunda ve altında *es-Sultan Süleyman Han*, arasında yıldız, çevresinde düz çizgili altı kollu yıldız, etrafına .....? *sene erbain seb'a mie*, en dışta inci dizili daire.

14 Numaralı Sikke

Dönem: İlhanlı Devleti, Hükümdar: Süleyman (MS 1339-1346), Birim: Fels, Metrolojik Bilgileri: AE, 17.00 mm, 2.05 gr, Darphane: Belirsiz, Darp Yılı: H.741 - M. 1340/M.1341, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1745.04 m, Ref. : Diler 2006, 586. no: 803

Öy.: ortada güneş, altında .....?, çevresinde düz çizgili daire, etrafında *la ilabe (illa'llah Muhammeden resulullah Ebubekir Ömer Osman Ali)*, en dışta incili daire. Ay.: ortada bölümlere ayrılmış altı dilimli form, iç kısmında *Sultan Süleyman Han fi ehad (erbain ve seb'a mie)*, en dışta incili daire.

15 Numaralı Sikke

Dönem: İlhanlı Devleti, Hükümdar: Süleyman (MS 1339-1346), Birim: Fels Metrolojik Bilgileri: AE, 18.00 mm, 1.85 gr, Darphane: Tebriz, Darp Yılı: Belirsiz, Buluntu Yeri / Kodu: 18AN-B/1745.07 m, Ref. : Diler 2006, 586. no:803

Öy.: ortada güneş, altında *duribe Tebriz*, çevresinde düz çizgili daire, etrafında *la ilabe (illa'llah Muhammeden resulullah Ebubekir Ömer) Osman Ali*, en dışta incili daire. Ay.: ortada bölümlere ayrılmış altı dilimli form, iç kısmında *Sultan Süleyman Han .....?*, en dışta incili daire.

Tanımlanması Yapılamayan Sikkeler

Sikke Numarası	Metrolojik Bilgileri	Buluntu Yeri / Kodu
16	AE, 22.00 mm, 2.45 gr	18AO-A/1744.77 m
17	AE, 25.00 mm, 2.45 gr	18AO-A/1744.45 m
18	AE, 21.00 mm, 1.60 gr	18AN-B/1744.82 m
19	AE, 18.00 mm, 1.75 gr	18AN-B/1744.94 m
20	AE, 18.00 mm, 1.30 gr	18AO-A/1745.46 m
21	AE, 19.00 mm, 1.75 gr	18AN-B/1744.69 m
22	AE, 21.00 mm, 1.20 gr	18AN-B/1745.00 m
23	AE, 19.00 mm, 1.40 gr	18AN-B/1744.72 m
24	AE, 13.00 mm, 0.25 gr	18AN-B/1744.94 m

Değerlendirme ve Sonuç

Eski Ahlat şehrinin sınırlarının ve savunma hattının tespit edilmesi amacıyla 2025 yılında arkeolojik kazılar yürütülmüştür. Çalışmalar sonucunda toplam 24 adet bakır sikke gün ışığına çıkarılmıştır. Sikkeler, iç kalenin güneydoğu bölümünde yer alan 18AO-A ve 18AN-B plan karelerinde ele geçirilmiştir. Sikkelerin önemli bir bölümünün yoğun korozyon nedeniyle tahrip olduğu, bu durumun özellikle yüzey detaylarının okunmasını ve kesin kimliklendirme yapılmasını zorlaştırdığı görülmüştür. Titizlikle gerçekleştirilen temizlik, konservasyon ve teknik incelemeler sonucunda sikkelerin büyük kısmı sınıflandırılabilir hâle getirilmiştir. Ancak buna rağmen bazı sikkelerin tarihlendirilmesinde ve özellikle lejantların doğru biçimde okunmasında güçlükler devam etmiştir. Bu nedenle problemler örneklerin kimliklendirilmesi ve tarihlendirilmesi, karşılaştırmalı referanslar esas alınarak yapılmıştır.

Kazı çalışmaları sırasında ele geçirilen sikkeler, farklı kot-katman seviyelerine dağılmış biçimde, çoğunlukla yapı molozu, dolgu toprağı ve yıkıntı tabakaları içerisinde tespit edilmiştir. Bu durum, örneklerin bilinçli bir saklama pratiğinin ürünü olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla sikkeler, alanın uzun süreli kullanım süreci içerisinde günlük dolaşımında kaybedilmiş bireysel örnekler olarak değerlendirilmeye müsündür.

Sikkelerin 5 adeti gayrimüslim, 10 adeti ise İslami geleneğe ait darplardır. 9 adet sikkenin ise aşırı bozulma nedeniyle kesin tarihlendirilmesi yapılamamıştır. Gayrimüslim grubu oluşturan sikkeler, Doğı Roma İmparatorluğu'na aittir. Bu sikkeler, kazı alanından elde edilen en erken tarihli örnekler olarak öne çıkmaktadır. Bunlar: III. Romanos Argyros veya IV. Mikhaıl dönemine tarihlenen Anonim B sınıfı follis; IX. Konstantinos Monomakhos, IV. Romanos Diogenes veya VII. Mikhaıl Dukas dönemine tarihlenen Anonim G sınıfı follis; VII. Mikhaıl Dukas veya I. Aleksios Komnenos dönemine ait Anonim H sınıfı follis; I. Aleksios Komnenos dönemine tarihlenen Anonim J sınıfı follis ve doğrudan I. Aleksios Komnenos dönemine tarihlenen sikkeleridir. İslami sikkeler grubunda, en erken tarihli örnek Eyyübî Hanedanlığı'na; en geç tarihli örnekler ise İlhanlı Devleti'ne aittir. Eyyübî sikkeleri el-Melikü'l-Evhad Necmeddin Eyyüb dönemine, İlhanlı sikkeleri ise Ebu Said Bahadır, Musa, Muhammed ve Süleyman dönemlerine tarihlendirilmektedir. Tarihlendirilemeyen dokuz sikkenin yüzey izleri ve bezeme kalıntıları incelendiğinde, birinin gayrimüslim, beşinin İslami geleneğe ait olabileceğı değerlendirilmiştir. Üç sikkede ise belirleyici unsur kalmadığı için dönemsel bir çıkarım yapılamamıştır.

Doğı Roma İmparatorluğu sikkelerinin 11. ve 12. yüzyıllarda darp edildiğı anlaşılmaktadır. Ancak bu yüzyıllarda Ahlat ve çevresi Mervâniler, Büyük Selçuklular ve Ahlatşahlar devletinin siyasi hâkimiyeti altında bulunduğundan, sikkelerin kente dolaşım yoluyla ulaşmış örnekler olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Doğı Roma İmparatorluğu sikkelerinin kazı alanında tespit edilmiş olması, kentteki siyasi, askerî ve ekonomik ilişkilerin niteliğıyle açıklanmaktadır. Bölgede bu tür sikkelerin ortaya çıkışı, özellikle Haçlı Seferleri ile artan askerî hareketlilik ve Türk-İslâm devletleri ile Doğı Roma İmparatorluğu arasındaki doğrudan veya dolaylı siyasi temasların varlığına işaret etmektedir. Ayrıca Ahlat'ın kuzey-güney ve doğu-batı yönlü ticaret güzergâhlarının kesişim noktasında yer alması, Doğı Roma İmparatorluğu sikkelerinin bölgede dolaşımını ekonomik açıdan da anlamlı kılmaktadır. Dolayısıyla bu sikkeleri, bölgesel ticaret ağlarının da somut göstergeleri olarak görmek mümkündür.

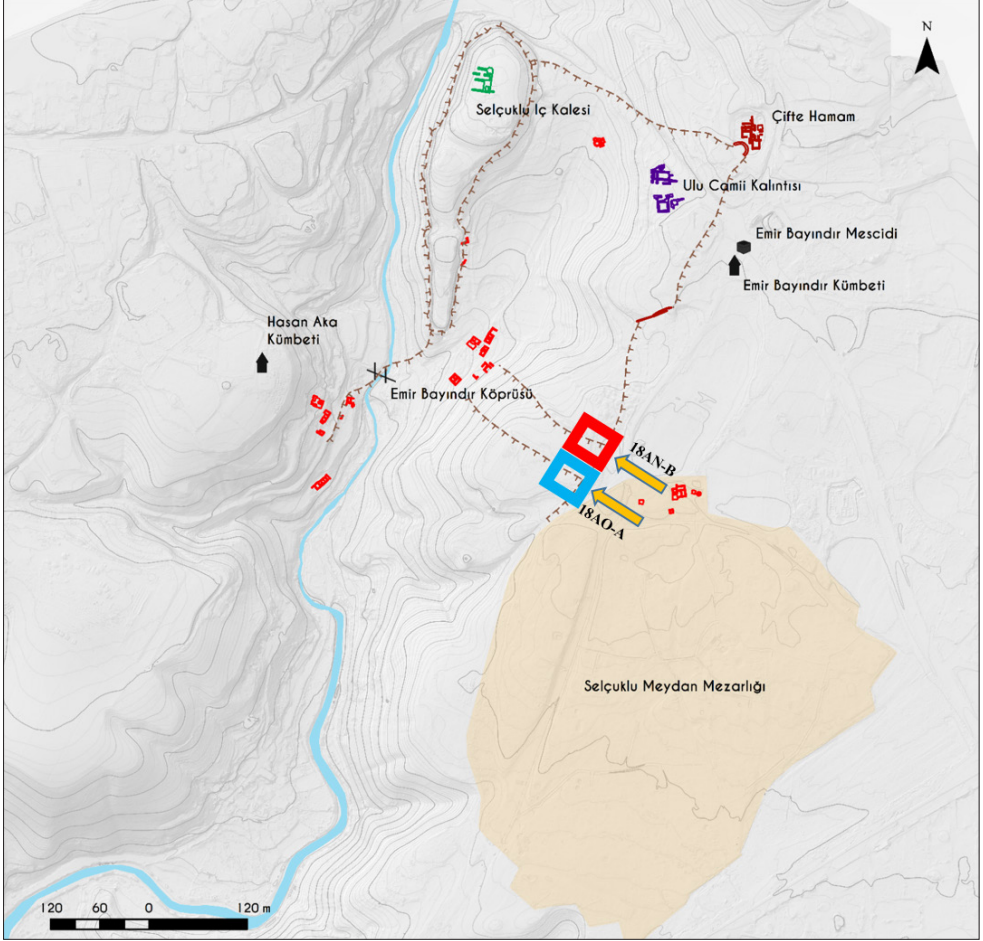
Eyyübî Hanedanlığı'na ait yalnızca tek bir sikkenin ele geçirilmiş olması, Ahlat'ın Eyyübîler tarafından MS 1207 yılı civarında kısa süreli olarak hâkimiyet altına alındığına dair tarihsel kayıtları arkeolojik açıdan desteklemektedir. Sikkenin el-Melikü'l-Evhad Necmeddin Eyyüb dönemine tarihlenmesi, yazılı kaynaklarda aktarılan bu sürecin maddi kültür verileriyle de doğrulanabileceğini göstermektedir. Bu dönem öncesi ve sonrasına ait Eyyübî sikkelerinin kazı alanında tespit edilmemiş olması ise, Eyyübî idaresinin Ahlat'ta kalıcı bir idarî ya da ekonomik yapı tesis edememiş olabileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla ele geçen tekil

Eyyübî sikkesi, tarihsel verilerle uyumlu biçimde, Ahlat'ın bu dönemde Eyyübî kontrolüne muhtemelen kısa süreli olarak girdiğini ve bu sürecin arkeolojik kayıtlara oldukça sınırlı ölçüde yansımış olabileceğini ortaya koyan önemli bir veri olarak değerlendirilmektedir.

İlhanlılar'ın Ahlat'ta 1259-1340 yılları arasında yaklaşık seksen yılı aşan bir süre boyunca kesintisiz biçimde hâkimiyet kurmaları, kazı alanında bu döneme ait sikkelerin sayıca fazla olmasıyla doğrudan örtüşmektedir. İlhanlı sikkelerinin stratigrafik olarak farklı seviyelerde ve geniş bir yayılım alanında ele geçirilmesi, bu dönemde kentin uzun süreli, sürekli ve yoğun bir iskân süreci yaşadığını göstermektedir. Bu veriler, İlhanlı döneminde Ahlat'ın idarî ve ekonomik açıdan daha yerleşik bir merkez konumuna ulaştığını ve bu döneme ait mekânların diğer siyasi evrelere kıyasla daha etkin biçimde kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak kazılarda bulunan sikkeler, yaklaşık üç yüzyıllık bir kronolojik aralığı temsil etmektedir. Düşük kot aralıklarında ve farklı konumlarda tespit edilen sikkeler, kentin tarihsel kimliğiyle kısmi bir paralellik sergilemektedir. Tek bir kültür tabakasında ortaya çıkan buluntular, burç çevresinin 11. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar kesintisiz bir şekilde kullanıldığını ve mekânsal süreklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, yerleşim alanının uzun süreli kullanımını ve kentteki siyasi hâkimiyet ile mekânsal organizasyonun arkeolojik olarak izlenebilmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, sikke buluntuları burcun ve çevresinin uzun süreli yerleşim, sosyal hareketlilik ve etkileşim alanı olarak da kullanıldığını göstermektedir. Eski Ahlat Kalesi'ndeki iki plan karede yürütülen çalışmalar sonucunda, ilk kez yoğun ve çeşitli bir sikke grubunun ele geçirilmiş olması, buluntuların bilimsel değerini önemli ölçüde artırmaktadır. Sikkeler, Eski Ahlat Şehri'nin tarihsel seyrine dair öncü veriler sunmaktadır. Orta Çağ'ın önemli merkezlerinden biri olan Ahlat'ın zengin geçmişi, kazılarla ele geçirilen bu sikkeler aracılığıyla bir kez daha doğrulanmaktadır. Arkeolojik çalışmalar hâlen devam etmekte olup, ilerleyen yıllarda ele geçirecek yeni buluntuların kentin kronolojisi, ekonomik yapısı ve bölgesel ilişkilerine dair daha kapsamlı bilgiler sunması beklenmektedir. Stratigrafik verilerle birlikte değerlendirilecek bu yeni veriler, Ahlat'ın siyasi ve kültürel gelişim sürecinin daha ayrıntılı biçimde aydınlatılmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, mevcut çalışma bir ön değerlendirme niteliğinde kabul edilmelidir. Gelecek buluntularla desteklendiğinde daha kapsamlı ve bütüncül bir analiz çerçevesi oluşturabilecektir.

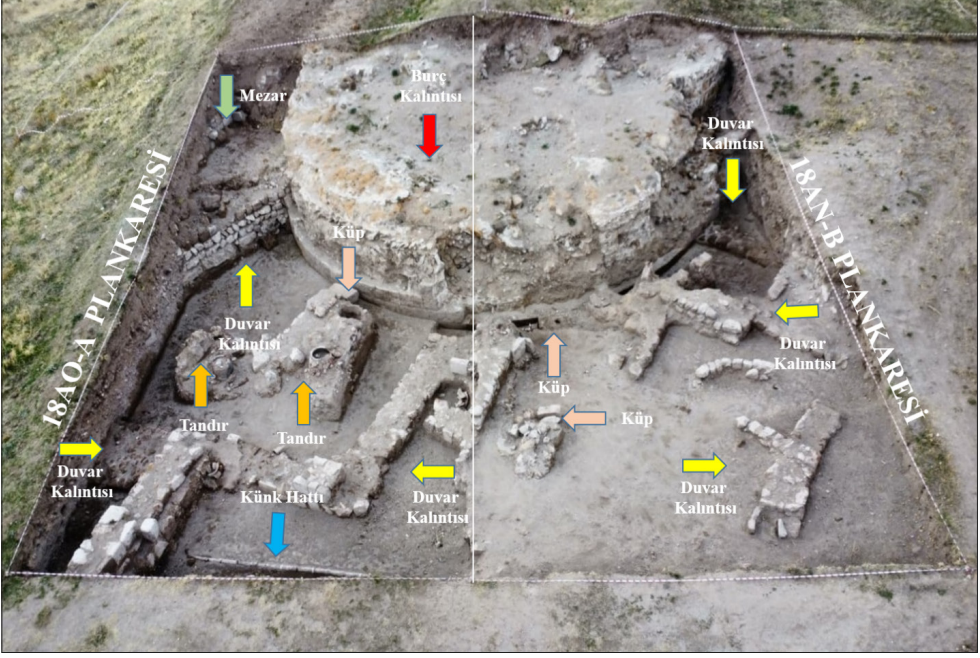
Levhalar

Levha 1: Eski Ahlat Şehri Vaziyet Planı ve Kazı Alanları.

Levha 2: Eski Ahlat Şehri ve 18AO-A ve 18AN-B Plankarelerinin Kazı Öncesi Genel Görünümü.

Levha 3: 18AO-A ve 18AN-B Plankarelerinin Genel Görünümü.

7

8

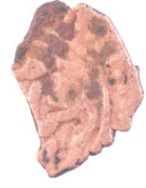
9

10

11

12

13

14

15

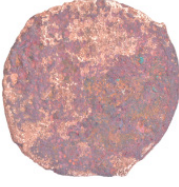
16

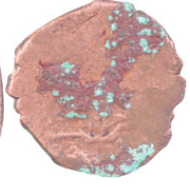
17

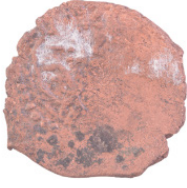
18

19

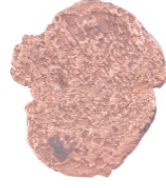
20

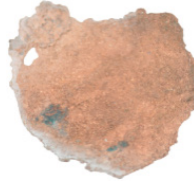
21

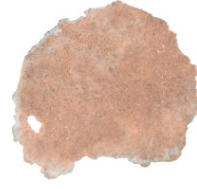
22

23

24

Levha 4: Eski Ahlat Şehri Sur Kazısı Sikke Buluntuları.

Kaynakça

Arslan 2018

Arslan, C., "Ahlat Şehri Kent Dokusu ve Eski Eserleri", Kare-Uluslararası Edebiyat, Tarih ve Düşünce Dergisi, (5), 1-21.

Aylar 2021

Aylar, M., "Selçuklular'dan Osmanlılar'a Bitlis ve Ahlat", Bitlis Tarihi (Eskiçağdan Yeniçağa) Cilt I, (Ed. M. Demirtaş), 89-148, Efe Akademi Yayınları., İstanbul.

Balog 1980

Balog, P., The Coinage of the Ayyubids, Royal Numismatic Society., London.

Çalış 2019

Çalış, E., "Ahlat Selçuklu Meydan Mezarlığında Bulunan Babacan bin Toman İmzalı Bir Mezar Taşı", İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (18), 177-192.

Dalmış 2022

Dalmış, E., "XII.-XIII. Yüzyılda Ahlat'ın Coğrafi ve Siyasî Sınırları", Türk Dünyası Araştırmaları, 131(258), 83-100.

Diler 2006

Diler, Ö., İlhanlar: İran Moğollarının Sikkeleri, Mas Matbaacılık., İstanbul.

El-Makdisi 2022

El-Makdisi., Ahsenü't-Tekasim (Çev. R. Şeşen), Yeditepe Yayınları., İstanbul.

Gabriel 2014

Gabriel, A., Şarkî Türkiye'de Arkeolojik Geziler (Çev. İ. Çetin), Dipnot Yayınları., Ankara.

Grierson 1993

Grierson, P., Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection: Basil I to Nicephorus III (867-1081), Vol. 3, Part 2 (Ed. A. R. Bellinger ve P. Grierson), Dumbarton Oaks Research Library and Collection., Washington, DC.

Hendy 1999

Hendy, M. F., Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection: Alexius I to Alexius V (1081-1204), Vol. 4, Part 1 (Ed. A. R. Bellinger ve P. Grierson), Dumbarton Oaks Research Library and Collection, Washington, DC.

Kafesoğlu 1949

Kafesoğlu, İ., "Ahlat ve Çevresinde, 1945'te Yapılan Tarihî ve Arkeolojik Tetkik Seyahati Raporu", Tarih Dergisi, 1(1), 167-195.

Karamağaralı 1992

Karamağaralı, B., Ahlat Mezar Taşları, Türk Tarih Kurumu Basımevi., Ankara.

Karamağaralı 2007

Karamağaralı, H., "Ahlat Kazıları (1967-1991)", II. Van Gölü Havzası Sempozyumu, 83-96, Desen Ofset, Ankara.

Kılıç 1999a

Kılıç, O., XVI. Yüzyılda Adilcevaz ve Ahlat (1534-1605), Tamga Yayınları., Ankara.

Kılıç 1999b

Kılıç, O., "XVI. Yüzyılda Ahlat", IX. Ahlat Kültür Haftası - Müze Kent Ahlat'ın Türk Kültür Tarihinde Dünyü ve Bugünü Sempozyum Bildirileri, 22-42, Ahlat Kaymakamlığı Yayınları., Ahlat.

Kılıç-Zirekbilek-Tayfur 2023

Kılıç, S. - Zirekbilek, D.-Tayfur Aslan, E., "Bitlis-Eski Ahlat Şehri Kalesi İlk Tunç Çağı Çanak Çömleği", TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, (33), 51-60.

Lynch 1901

Lynch, H. F. B., Armenia: Travels and Studies, Longmans, Green and Co., London.

Özeke Tökmeci 2011

Özeke Tökmeci, E., "The Ottoman Fortress in Ahlat", Restoration of Buildings and Monuments, 17(1), 33-48.

Reisoğlu 2016

Reisoğlu, S., "Ahlat Meydan Mezarlığında Bulunan Esmâ'ül Hüsna Yazılı Bir Mezar Taşı", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (30), 289-305.

Sear 1987

Sear, D. R., Byzantine Coins and Their Values., Seaby, London.

Sümer 1989

Sümer, F., "Ahlat", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt 2, 19-22, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları., İstanbul.

Tabak 1972

Tabak, N., Ahlat Türk Mimarisi, Doğan Kardeş Matbaacılık., İstanbul.

Tekin 2000

Tekin, R., Ahlat Tarihi, Osmanlı Araştırmaları Vakfı., İstanbul.

Karahan-Tekin-Kulaz-Reisoğlu-İğit-Oral-Alp 2019

Karahan, R. - Tekin, R. - Kulaz, M. - Reisoğlu, S. - İğit, İ. - Oral, M. - Alp, A., Ahlat Selçuklu Meydan Mezarlığı ve Mezar Taşları, (Ed. R. Karahan), Uzun Dijital Bası Merkezi., Ankara.

Top 2011

Top, M., "Ahlat Osmanlı Kalesi Üzerine Bir Değerlendirme", (Ed. O. Belli), VI. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu, 141-151, Atölye Ofset, İstanbul.

Şerif 1932

Şerif, A., Ahlat Kitabeleri, Hamit Matbaası., İstanbul.

Seleucia | Sayı XVI | Mayıs 2026

Olba Su Kemerı Yazıtı ve Kilikia Valisi Antonius Balbus
*The Inscription of the Olba Aqueduct and the Cilician
Governor Antonius Balbus*
Mustafa H. Sayar 9

Olba Su Kemerı Kilisesi Kazılarında Bir Cam Sikke
Ağırlığı
*A Glass Coin Weight from the Excavations of Olba
Aqueduct Church*
Emel Erten 17

Bizans Döneminde Pamphylia ve Lykia Bölgelerinde
Etkileşim: Antalya Müzesi'nde Bir Grup Levha
*Interaction in the Pamphylia and Lycia Regions During the
Byzantine Period: A Group of Panels at the Antalya Museum*
Sema Doğan 37

Sardis Artemis Tapınağı'nın Tasarım Özellikleri ve
Anadolu-İtalya Mimari İlişkileri
*Unusual Design Features of the Temple of Artemis at Sardis
and Architectural Relations Between Anatolia and Italy*
Fikret Yegül 57

Olba'da Yeni Bir Keşif: Su Kemerı Kilisesi ve İlk Sonuçlar
*A New Discovery at Olba: The Aqueduct Church and Initial
Findings*
Yavuz Yeğin 75

Rhodian Amphora Stamps from Yenice Höyük
Yenice Höyük'ten Rhodos Amphora Mühürleri
Büşra Kavak Özdemir – Muzaffer Yılmaz 93

Roman Coins from the Hadrianopolis Excavations
(2007–2008)
Hadrianopolis Kazılarında Roma Sikkeleri (2007–2008)
Fatma Kızılyalçın Oyarçın 105

Evaluation of the Tomb Monument with Hyposorion at
Leteon in Light of New Excavations
*Leteon'daki Hyposorionlu Mezar Anıtının Yeni Kazılar
Işığında Değerlendirilmesi*
L. Ufuk Erdoğan – Yusuf Kılıç 119

Diyarbakır Yapılarındaki Çinilerin Malzeme ve Teknik
Özellikleri Hakkında Bir Değerlendirme
*An Assessment about the Material and Technical
Characteristics of Tiles in Diyarbakır Buildings*
Savaş Yıldırım 137

Ahlat Selçuklu Meydan Mezarlığı ve Eski Ahlat Şehri
Kazısı 2025 Yılı Sikke Buluntuları
*Ahlat Seljuk Square Cemetery and Old Ahlat City
Excavation 2025 Coin Finds*
Mehmet Kulaz - Emre Günay - Yağın Karaca 157

Kudüs'te Yeni Bir Dönemin Başlangıcı: Titus'un
Askerleri Tapınak Tepesi'ni İşgal Ediyor
*A New Era Begins in al-Quds: Titus's Soldiers Occupy the
Temple Mount*
Burak Erdem – Muzaffer Yılmaz – Murat Özyıldırım 173

Mağarsus Tiyatrosu: Yeni Arkeolojik Araştırmalar
Işığında Bir Değerlendirme
*The Theatre of Magarsus: An Assessment in the Light of
New Archaeological Research*
Fatih Erhan- Musa Cem Fırat 197

Marble Eagle Statue from Yozgat Museum
Yozgat Müzesi'nden Mermer Kartal Heykeli
Savaş Altun 221

19. Yüzyılda Kıbrıs'ta Arkeoloji, Emperyal Rekabet ve
Osmanlı Diplomasisi: Luigi Palma di Cesnola Örneği
*Archaeology, Imperial Rivalry, and Ottoman Diplomacy in
Nineteenth-Century Cyprus: The Case of Luigi Palma di Cesnola*
Songül Ulutaş 239

Metropolitan Museum'dan Bir Portre ve Genius
Augusti Tipolojisi
A Portrait from The Metropolitan Museum and Genius Augusti
Meral Çelik 257

Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında Anemurium: Metinler
Işığında Bir Değerlendirme (MÖ 4. yüzyıl - MS 3. yüzyıl)
*Anemurium in Ancient Written Sources: An Assessment in
the Light of Texts (4th century BC - 3rd century AD)*
Cihangir Aldemir - Mehmet Tekoçak 275

Karia Bölgesi'nde Attik Gelenegin Geç Hellenistik
Yorumları: Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nden
Eirene Steli Örneği
*Attic Tradition in Its Late Hellenistic Interpretations
in Karia: The Case of the Eirene Stel from the Bodrum
Museum of Underwater Archaeology*
Fatma Aytekin 295

Olba'da Kemer Lentolu Kaya Mezarı Kompleksi
Rock-Cut Tomb Complex with Arcuated Lintel in Olba
Muzaffer Yılmaz 311

Calceus as a Tool of Propaganda: Footwear, Status, and
Ideology in Roman Society
*Bir Propaganda Aracı Olarak Calceus: Roma'da Ayakkabı,
Statü ve İdeoloji*
Durmüş Ersun 327

Knidos'tan Bir Asklepios Heykeli
A Statue of Asclepius from Knidos
Meltem Çağlayan – İbrahim Karaoğlan 345

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-6925-83-0

